

Prikaz slučajeva kršenja osnovnih ljudskih prava u Srbiji

4. april - 17. april 2025. godine

Sloboda izražavanja

Hapšenja, privođenja, proterivanja iz zemlje

Broj uhapšenih i privedenih građana koji protestuju i podržavaju studentske zahteve raste iz nedelje u nedelju. Na meti su i strani državljani koji su pružili podršku protestima u Srbiji. Najpre je na aerodromu "Nikola Tesla", prilikom ulaska u zemlju, zadržan Aleksandar Kavčić, profesor i osnivač fondacije "Alek Kavčić". On je, bez objašnjenja zadržan dva sata u jednoj manjoj prostoriji na aerodromu. Inače, ova fondacija je u prethodnom periodu skupljala novac za profesore kojima su znatno umanjene plate u februaru mesecu. U prethodnim mesecima, sličnom zadržavanju na graničnim prelazima bili su izloženi predstavnici/e civilnog društva. Par dana kasnije, italijanski pijanista David Martelo koji je svirao na niškim mostovima tokom petočasovne studentske blokade, proteran je iz Srbije. Policija je u rešenju kojim se otkazuje kratkotrajni boravak italijanskog pijaniste, navela da je on u našu zemlju ušao 4. aprila kao turista, ali da postoji osnovana sumnja da neće koristiti svoj boravak u navedene svrhe. Posle 12 godina života u Srbiji, hrvatskoj državljanki je uručeno rešenje MUP-a sa rokom od 7 dana da napusti zemlju. U rešenju se takođe navodi da joj je narednih godinu dana zabranjen ulazak u zemlju u kojoj žive njen suprug i dete. U obrazloženju se šturo navodi da je "organ nadležan za zaštitu bezbednosti Republike Srbije dostavio procenu da boravak državljanke Hrvatske Ivković Stojanović Arien predstavlja neprihvatljivi bezbednosni rizik". Arien veruje da je razlog proterivanja to što je javno podržala studente na društvenim mrežama i što je kao doktorka kritikovala ulazak predsednika na odeljenje intenzivne nege gde su bili smešteni teško ranjeni pacijenti iz Severne Makedonije. Ambasador Hrvatske u Srbiji naveo je da je u poslednja tri meseca zabeleženo 15 proterivanja hrvatskih državljana. Po pitanju proterivanja EU državljana oglasila se i Evropska unija. Na meti su se u prethodnom periodu našli i novinari/ke. Kolumnista Peščanika Dejan Ilić najpre je pozvan na informativni razgovor u policiju, potom mu je određeno zadržavanje, ali je ubrzo iste večeri i pušten. Kolumnista je uhapšen zbog "postojanja osnovane sumnje da je izvršio krivično delo izazivanje panike i nereda", a sve zbog izjave koju je dao na televiziji Nova. Nakon puštenja Dejana Ilića na slobodu, MUP je saopštio da će protiv njega biti podneta krivična prijava. Inače, pretnje novinarima/kama nezavisnih medija da će biti uhapšeni izneo je i predsednik lično. "Lično ću podneti krivičnu prijavu protiv tužioca koji je odbio da hapsi novinare blokaderskih medija", izjavio je Vučić, a procesuiranjem je zapretio i rektorima i dekanima fakulteta.

U prethodnom periodu je obavljen informativni razgovor sa rektorom Univerziteta u Kragujevcu, zbog krivične prijave koja je podneta protiv njega zbog blokada. U kasnim večernjim satima 15. aprila, uhapšen je inženjer Zoran Gajić. Đajić je nakon tragedije u Novom Sadu otkrio da su izvođeni radovi na rekonstrukciji nadstrešnice Železničke stanice, iako je predsednik Vučić tvrdio da nadstrešnica nije rekonstruisana. Tužilaštvo je odredilo zadržavanje od 48h zbog sumnje da je zbog posta na društvenim mrežama počinio krivično delo ugrožavanje sigurnosti član 138 stav 3, koje se odnosi na predsednika države. Nekoliko dana pre hapšenja, Đajića je tužio bivši šef gradilišta u Novom Sadu. Pušten je da se brani sa slobode dan nakon privođenja.

Napadi na novinare/ke

Novinari/ke nezavisnih medija koji su pokušavali da izveštavaju sa skupova vladajuće partije u prethodnom periodu, našli su se na meti verbalnih i fizičkih napada. Policija je najpre sprečila ekipu N1 da prati kolonu ljudi koji su iz Novog Sada krenuli na miting vladajuće stranke u Beogradu 12. aprila. Time su novinari/ke direktno sprečeni u obavljanju svog posla. Pre toga su iz ove kolone vredali reporterku N1, uzvikujući parole “ustaše” i “izdajnici”. Ekipu N1 vreo je i predsednik opštine Stara Pazova. U danu mitinga u Beogradu, 12. aprila kada je formiran Pokret za narod i državu predsednika Aleksandra Vučića, napadnuto je više novinarskih ekipa. Na ekipu KTV i novinara Nemanju Šarovića fizički je nasrnula grupa učesnika/ca skupa, a među napadačima su bili i javni funkcioneri direktor JKP Gradska čistoća Marko Popadić i direktor PIO Fond-a Relja Ognjenović. Šarović je objavio da su tehničaru KTV-a izbijena tri zuba, dok on sam i drugi članovi ekipe imaju otekline i podliva. Prilikom napada oštećena im je i oprema. Policija nije reagovala dok je ekipa KTV bila izložena verbalnim napadima i tek su reagovali kada su na njih pristalice SNS-a nasrnule fizičke. O zaštićenosti predstavnika/ca vlasti od bilo kog vida gonjenja govori i činjenica da je Više javno tužilaštvo (VJT) u Beogradu saopštilo da u napadu na televizijsku ekipu KTV iz Zrenjanina nije počinjeno nijedno krivično delo iz njihove nadležnosti. Učesnici mitinga SNS-a više puta su verbalno napadali ekipu N1. Novinarskoj ekipi Al Jazeera, policija je zabranila da snima sa krova privatne zgrade. Istoga dana, u Novom Sadu, pristalice vladajuće stranke fizički su napale zamenika urednika portala O21 Zorana Striku. Novinar je snimao kako pristalice SNS-a tuku građanina, a potom se i sam našao na meti nasilnika koji su mu i uzeli telefon kojim je snimao i bacili ga u reku. U Beogradu je fizički napadnuta i novinarka portala Istinomer dok je snimala pristalice SNS-a ispred Skupštine Srbije. Naime, nakon skupa 12. aprila, ispred Skupštine postavljeno je više šatora i u kojem su se nalazili nepoznati ljudi. Nije bilo jasno zbog čega se ovaj, još jedan kamp pristalica SNS-a formira, ali je par dana kasnije prilikom izbora nove Vlade postalo jasno da su dovedeni da tapšu novoizabranim ministrima i da skandiraju i vredeju opoziciju. Pored fizičkih, novinari/ke su izloženi i institucionalnim pritiscima. Više radnika/ca RTS-a koji podržavaju studentske zahteve ka ovom javnom servisu, pozvani su na informativne razgovore. Pritisci na slobodu izražavanja u Srbiji ne jenjavaju, a novinari/ke su česta meta ovakvih napada.

Pritisci na fakultete i zaposlene

Rešenost vlasti da primenom represivnih metoda izbegne ispunjavanje studentskih zahteva, ušla je u novu fazu u kojoj dolazi do političke zloupotrebe institucija. Pored podnošenja krivičnih prijavi protiv dekana fakulteta u blokadi, ove nedelje policija je upala na dva fakulteta u Nišu. Policajci su upali na Medicinski fakultet u Nišu i uručili stotinak poziva na informativne razgovore studentima. Policija je došla nakon poziva dekana ovog fakulteta koji je blizak vladajućoj koaliciji. Dva inspektora su došla i na Filozofski fakultet u Nišu nakon poziva jednog profesora, simpatizera vladajuće stranke. Ulazak policije na fakultete grubo je kršenje autonomije univerziteta. Zbog toga što su odbili da teraju kolege na odlazak na skup vladajuće stranke i što su javno podržali studente, dvojica radnika preduzeća "Prim Kostolac" degradirana su na nižu radnu poziciju. Udar na osnovnu egzistenciju ljudi postao je metod kažnjavanja onih koji koriste svoje Ustavom garantovano pravo na slobodu izražavanja.

Sloboda okupljanja

Incidenti, napadi i privođenja studenata/kinja

U proteklom periodu zabeleženo je više incidenata na protestima. U pojedinim incidentima bila je uključena i policija. U Novom Pazuru je, u danu velikog studentskog i građanskog protesta u ovom mestu 12. aprila, policija na silu uklonila studente/kinje koji su blokirali prolaz autobusima koji su organizovano odvozili ljude na miting vladajuće stranke u Beogradu. Policija je nasilno vukla studente/kinje, gazila ih, a prema navodima studenata tom prilikom povređen je i jedan maloletnik. Do guranja sa policijom došlo je i ispred zgrade RTS-a koji studenti/kinje i građani/ke blokiraju od 14. aprila. Studenti i građani traže od javnog medijskog servisa da istinito izveštava o aktuelnim događanjima i saopštili su da će sa blokadom prestati ukoliko se raspišu novi izbori za kandidate članova REM-a. Na redare na blokadi nasrnuo je i jedan muškarac, koji je kasnije uhapšen. Policija je uspela da razbije blokadu zgrade RTV-a u Novom Sadu i najavili su krivične i prekršajne prijave protiv svih koji su čestvovali u akciji. Drugi incidenti zabeleženi su širom Srbije. Muškarac se kolima zaletio na kolonu studenata i građana u Leskovcu. Isto se desilo i u Beogradu kod Farmaceutskog fakulteta prilikom komemorativne 16-minutne tišine. Policijski inspektor lakše je povređen nakon što se muškarac kolima zaletio u grupu građana beogradskih opština koja je krenula da podrži studente. Sa nožem u ruci, jedna žena pretila je i učesnicima blokade u Požeškoj ulici. Šef obezbeđenja Fakulteta savremenih umetnosti pretio je i vređao studente. Više studenata je pozvano i na informativne razgovore. Student Saobraćajnog fakulteta priveden je nakon što je Informer televizija objavila video sa studentskog plenuma. Više sati se nije znalo gde se student nalazi, pušten je kasnije te večeri. Oduzeti su mu telefon i laptop. Naime, studenti Medicinskog i Saobraćajnog fakulteta organizovali su "lažni" plenum na kojem su govorili o izmišljenom planu blokade aerodroma "Nikola Tesla", a sve su to uradili kako bi otkrili ko odaje informacije pro-režimskim medijima. Mladić koji ih je snimao odmah je proskedio snimak pro-režimskoj televiziji koja je objavila kako studenti u blokadi planiraju teroristički napad, a ovakav narativ potom su širili i najviši državni funkcioneri, uključujući predsednicu Narodne skupštine Anu Brnabić.

Nakon što je snimak objavljen na Informeru Više javno tužilaštvo u Beogradu naložilo je identifikacija učesnika skupa i preduzimanje drugih radnji u cilju provere da li je izvršeno krivično delo Ugrožavanje bezbednosti vazdušnog saobraćaja iz člana 291 Krivičnog zakonika i Pozivanje na nasilnu promenu ustavnog uređenja iz člana 309 Krivičnog zakonika ili neko drugo krivično delo za koje se krivično gonjenje preduzima po službenoj dužnosti. Student prava u Novom Sadu, pozvan je na informativni razgovor u policijsku stanicu PU Varvarin, kako tvrdi, zbog transparenta, koji je nosio tokom građanskog okupljanja u tom mestu. Na transparentu su bile slike lokalnih funkcionera koji su išli na miting vladajuće stranke u Beograd. Studenti u blokadi objavili su i da je uhapšen bivši student Elektrotehničkog fakulteta. Veći broj privođenja ukazuje na sve jače pritiske vlasti usmerene ka onima koji protestuju.

Sloboda udruživanja

Određen pritvor za aktiviste/kinje iz Novog Sada

Viši sud u Novom Sadu odredio je jednomesečni pritvor za šestoro studenata koji su u odsustvu, a koji su osumnjičeni za krivično delo napad na ustavno uređenje Srbije. Za njima je takođe raspisana i poiternica. Podsećamo, petoro članova/ica Pokreta slobodnih građana i jedan aktivista grupe Stav uhapšeni su 14. Marta, nakon što je njihov nelegalno prisluškivan razgovor objavljen u pro-režimskom mediju. Oni se i dalje nalaze u pritvoru, i sumnjiče se za krivično delo za koje je zaprećena kazna zatvora i do 5 godina. Oni su politički zatvorenici i obračun sa njima opasan je korak ka urušavanju osnovnih sloboda građana ali i ka urušavanju osnovnih principa sudskog procesa. Odbijen je i zahtev branilaca da se odbace nezakoniti dokazi protiv prisluškivanih aktivista. Njihovo hapšenje i eventualna presuda biće pokazatelj pravca kojim će se vlasti u budućnosti odnositi prema političkim protivnicima.

Privođenje na Novom Beogradu

Na protestu građana/ki protiv izgradnje hotela pored stambenih zgrada, priveden je mladić. Njega je policija ubacila u službeno vozilo, a mladić je potom izašao na druga vrata. Nije jasno zbog čega je policija uopšte privodila mirno okupljene građane/ke.

Privedeni zbog skandiranja, ali ne i oni zbog batinanja

Pripadnici MUP-a priveli su dve osobe zbog vređanja učesnika kampa pristalica vladajuće stranke. Ipak policija nije uhapsila muškarce koji su sa Kosova pešačili na skup u Beogradu i koji su pretukli mladića koji im je dobacivao. Simpatizeri vladajuće stranke napali su i oca i sina koji su uzvikivali parole podrške studentima. Napadači su se vratili u autobus koji je vozio na skup u Beograd i nasilnici nisu uhapšeni.